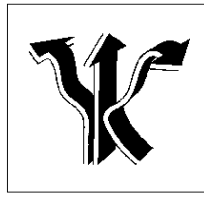

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни**

МЕТОДИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

(«ШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА»)

(для магістрів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2018

Підготовлено професором кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом *І. О. Шестопаоловою*

Затверджено на засіданні кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом (протокол № 1 від 29.08.17)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 1 від 30.08.17)*

Шестопаолова І. О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»)). – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 43 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»)), план лекцій, вказівки до виконання семінарського заняття, плани семінарських занять, зміст самостійної роботи, вказівки до виконання контрольної роботи (реферату), теми контрольних робіт (рефератів), питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом
(МАУП), 2018
© ДП «Видавничий дім
«Персонал», 2018

ПОСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зміни соціальних, економічних умов життя України не обминають систему освіти, що вимагає нових підходів у сучасній освітній практиці.

Сучасна концепція гуманітарної, демократичної освіти передбачає викладання дисциплін, спрямованих на глибоке вивчення місця і ролі людини в історії світової цивілізації, в складних історичних процесах. На зламі тисячоліть відбувається багато змін в усіх сферах життєдіяльності людства, спостерігається процес переходу від одного якісного стану до іншого, в яком знання будуть основним ресурсом, що забезпечить поступальний розвиток суспільства і реальну конкурентоспроможність країни.

В умовах сьогодення значно підвищується роль навчальних дисциплін, особливо класичних, як методичних центрів дидактичного ініціювання, створення та поширення нових знань у суспільстві, інтенсивного навчального процесу підготовки майбутніх фахівців, професіоналів найвищого гатунку.

В навчальній програмі розкриття загальних засад шкільної педагогіки, проблем її становлення та розвитку, питань теорії навчання, виховання та управління навчально-освітнім закладом сплановані для розгляду з урахуванням синергетичних та акмеологічних підходів до формування особистості суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності, вимог Болонської декларації, Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні». Це зумовлено пріоритетним значенням сучасної соціокультурної ситуації – формування самодостатньої успішної сучасної особистості, орієнтованої на активну життєву самореалізацію.

Методична основа навчальної дисципліни «Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»)» базується на дослідження відомих науковців: антропологів, істориків, педагогів, психологів, соціологів, фізіологів, філософів, серед яких: А. М. Алексюк, І. Д. Бех, Л. С. Виготський, Н. П. Волкова, М. Б. Євтух, Г. С. Костюк, О. М. Леонтєв, Н. Є. Мойсеюк, І. П. Павлов, С. С. Пальчевський, А. В. Петровський, С. Л. Рубінштейн, І. М. Сеченов, Ю. Л. Трофімов, М. М. Фіцула, Г. В. Щокін та ін.

Мета вивчення дисципліни «Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»)»:

1. Оволодіти системою знань: загально-методологічних основ педагогіки; дидактики як теорії освіти і навчання; теорії і практики процесу виховання; управління та педагогічного менеджменту в освітніх навчальних закладах, трудових колективах і на цій основі формування педагогічної когнітивної сфери особистості майбутнього фахівця.

2. Отримати необхідні загальні навички та вміння педагога-менеджера, фахівця-організатора навчально-виховного процесу в освітньому навчальному закладі, трудовому колективі, що сприяє формуванню необхідної фахової афективної, діяльної та соціально-психологічної сфер особистості.

Зважаючи на органічні зв'язки педагогічної науки з фаховою діяльністю майбутніх спеціалістів, **об'єктом** її є реальна взаємодія учасників педагогічного процесу, а **предметом** – способи взаємодії, зумовлені цілями цього процесу, його завданнями та змістом.

Основні **завдання** навчальної дисципліни:

- ознайомлення студентів з категорійним апаратом педагогіки;
- формування умінь та навичок управління в галузі освіти;

- ознайомлення з технологією навчання та виховання;
- засвоєння принципів та підходів до організації сучасної освіти;
- розвиток та формування педагогічного мислення, основних принципів культури спілкування;
- формування навичок з організації самостійної роботи студентів у навчанні;
- оволодіння навичками та прийомами прийняття управлінських рішень, адекватним умовам ринкового освітнього середовища;
- надати допомогу майбутнім фахівцям у професійній діяльності, знаходити ефективні способи впливу на аудиторію, пізнавати індивідуально-психологічні особливості людини, здійснювати заходи, спрямовані на згуртованість трудового колективу, запобігання конфліктним ситуаціям тощо.

Навчальна програма дисципліни «Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»))» підготовлена відповідно до нормативних вимог підготовки фахівців, що викладені у законодавчих та нормативних документах про вищу освіту. Її зміст орієнтує студентів не тільки на творче засвоєння педагогічних знань, а й на вироблення умінь, навичок і бажання самостійного навчання, оволодіння новою інформацією, уміння використовувати отримані знання на практиці.

У процесі засвоєння змісту навчальної дисципліни студенти отримають знання: сутності, основних змістових положень педагогіки, її ролі, місця у суспільстві, в діяльності спеціаліста; логіки і методики науково-педагогічного дослідження у процесі життєдіяльності фахівця; філософських основ сучасної освіти; генезис педагогіки як науки; науково-методологічних основ дидактики; закономірностей та принципів навчання і виховання; форм та методів навчального та виховного процесів; проблем цілепокладання та мотивації учіння; сучасних навчальних та виховних технологій; психолого-педагогічних засад гуманізації суспільних відносин; закономірностей міжособистісних стосунків; формування колективу та його виховному впливу на особистість.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування у студентів умінь: психолого-педагогічного самоаналізу; рефлексного самоконтролю, за необхідністю конформності; психолого-педагогічної індивідуалізації у процесі спілкування з людьми; організації, планування, проведення ділових бесід різного рівня складності; проведення практичних політологічних та соціологічних досліджень в освітній сфері суспільства; створення і підтримання комфортних міжособових та ділових відносин із співробітниками; здійснення психолого-педагогічного впливу на підлеглих (суб'єктів учіння); навчати, виховувати підлеглих, визначати цільовий компонент педагогічного процесу та засоби його рішення у трудовому колективі.

Міжпредметні зв'язки. Дисципліна «Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»))» взаємопов'язана з навчальними дисциплінами: «Соціальна педагогіка», «Методика викладання спеціальних дисциплін», «Психологія», «Філософія», «Соціологія», «Культурологія».

Методичні підходи. При підготовці методичних рекомендацій було враховано: 1) її розробка здійснювалась на основі системного підходу, що забезпечує: діалектичну єдність і взаємозв'язок мети, завдань викладання і учіння цієї навчальної дисципліни; відповідну структуру і зміст; форми, методи організації самостійної навчальної діяльності студентів; комунікативну взаємодію на рівні викладач-студент; 2) забезпечення дидактичної якості рекомендацій на основі: врахування об'єктивних законів функціонування та розвитку дидактичної системи; старанного аналізу і точної

оцінки навчального процесу; співвідношення фактичного стану з бажаним; визначення складності висунутих проблем викладання та навчання; прогнозування впливу як позитивних, так і негативних факторів на процес самостійної роботи тощо; 3) використання різноманітних за видом, типом, формою навчально-методичних матеріалів у процесі самостійного вивчення дисципліни: тематичні, оперативні плани; деталізація за обсягами планових організаційних форм; оптимальний добір контрольних, типових питань, навчальної літератури тощо; 4) необхідність всебічного підходу при визначенні мети та завдань самостійної роботи: якісного виконання законодавчих, директивних та нормативних документів; сучасних досягнень педагогічної науки, інноваційних технологій навчально-виховного процесу, передового досвіду викладання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«МЕТОДИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ («ШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА»)»

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль I. Науково-методологічні основи педагогіки: історія, сучасність	
1	Предмет, завдання, методологічні основи педагогіки в системі підготовки спеціаліста
2	Генезис педагогіки в Європейському освітянському просторі
3	Формування, розвиток української школи і педагогічної думки: історія і сучасність
4	Система організації освіти в Україні
5	Цілісний педагогічний процес у навчально-освітніх закладах України
6	Загальні закономірності розвитку, виховання та формування людської особистості
7	Педагог-менеджер як основний суб'єкт навчально-виховного процесу
8	Порівняльна педагогіка: сутність, загальна характеристика, актуальні проблеми з точки зору Болонської угоди
Змістовий модуль II. Дидактика – теорія освіти і навчання	
9	Дидактика як наука і навчальний предмет
10	Дидактична характеристика змісту освіти та тенденція її вдосконалення
11	Процес навчання та стратегія його організації
12	Цілі навчання, мотивація та стимуляція навчально-пізнавальної діяльності особистості
13	Види та організаційні форми навчання в освітніх закладах України
14	Наукові основи методів та засобів навчання у сучасних закладах освіти України
15	Контроль, оцінка та корекція навчально-пізнавальної діяльності
16	Інноваційні технології навчання у закладах освіти України
Змістовий модуль III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості	
17	Методологія процесу виховання особистості
18	Сутність, зміст загальних закономірностей та принципів виховного процесу

19	Наукові основи змістового компонента процесу виховання
20	Роль і місце колективу у вихованні особистості
21	Форми виховання: сутність, специфіка, сучасні інноваційні технології проведення
22	Методи виховання та самовиховання у цілісному педагогічному процесі
23	Теорія та практика діагностики виховання
24	Менеджмент виховного процесу у закладах освіти України

ЗМІСТ
дисципліни
«МЕТОДИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ («ШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА»)»

Змістовий модуль I. Науково-методологічні основи педагогіки: історія, сучасність

Термін «педагогіка»: сутність, історія. Виникнення і джерела розвитку педагогіки як науки. Предмет і завдання педагогіки. Система педагогічних наук: загальна педагогіка (загальні засади педагогіки, історія педагогіки, дидактика, теорія виховання, теорія управління навчально-виховним процесом), вікова педагогіка (пренатальна та перинатальна, дошкільна, шкільна, дорослих: професійно-технічної та вищої освіти), корекційна або спеціальна педагогіка (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедія, олігофренопедагогіка, пенітенціарна педагогіка), галузеві педагогіки (військова, авіаційна, інженерна тощо), етнопедагогіка, сугестопедагогіка, педагогічна акмеологія та ін. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Функції та основні категорії педагогіки (виховання, освіта, навчання, розвиток). Виховання у широкому і вузькому розумінні слова. Педагогічна наука і педагогічна практика. Методологія і методи педагогічних досліджень. Актуальні проблеми сучасної педагогіки.

Педагогіка Давнього світу. Педагогічна діяльність Сократа, Платона, Арістотеля, Демокрита, Марка-Тулія Цицерона, Марка Фабія Квінтіліана. Школа і педагогічна думка (Боецій, Кассіодор, Ісидор Севільський, ін.) у середньовічній Європі. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей (Вітторіо да Фельтре, Франсуа Рабе, Ян-Амос Коменський, ін.) в епоху Відродження та Реформації. Західноєвропейська педагогічна наука (Джон Локк, Клод Андріан Гельвецій, Дені Дідро, Жан-Жак Руссо, ін.) епохи буржуазних революцій та Просвітництва. Європейська класична педагогіка (Г. Песталоцці, Й. Герbart, Ф. Дістерверг, ін.) кінця XVIII – першої половини XIX ст. Світова педагогічна думка (Г. Кершенштейнер, Р. Штайнер, Джон Дьюї, К. Роджерс, ін.) та практика кінця XIX–XX ст.

Школа і педагогічна думка (Іларіон «Слово про Закон і Благодать», Володимир Мономах «Повчання дітям», ін.) у Київській Русі. Навчально-освітні заклади (Братські школи, Острозька та Києво-Могилянська академії, ін.), педагогічні ідеї (М. Смотрицького, П. Могили, Є. Славінецького, С. Полоцького, Ф. Прокоповича, ін.) в епоху українського Відродження. Розвиток вітчизняної школи (перші середні та вищі навчальні заклади) та педагогічної думки (Г. Сковорода, К. Ушинський, М. Драгоманов, ін.) впродовж другої половини XVIII–XIX ст. Основні етап розвитку вітчизняної школи та педагогічної думки (І. Франко, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, ін.) у XX ст.

Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні. Система освіти. Фактори, які впливають на розвиток системи освіти. Завдання розбудови сучасної організаційної системи освіти. Основні напрями реформування освіти. Принципи організації народної освіти в Україні. Органи державного управління освітою. Органи громадського самоврядування у системі освіти. Структура системи освіти (дошкільне виховання, загальна середня освіта, професійна освіта, вища освіта, ін.) та кваліфікація спеціалістів з вищою освітою. Права та обов'язки учасників навчально-виховного процесу.

Актуальні проблеми педагогічного процесу, його теоретичне обґрунтування у науковій педагогічній літературі. Загальні теоретичні основи педагогічного процесу, його розуміння цілісності у широкому і вузькому сенсі слова, рушійні сили. Спільність та специфіка навчання і виховання у цілісному педагогічному процесі. Основні властивості педагогічного процесу, його система (ціль, завдання, зміст, діяльність, результат), закономірності: об'єктивні (виховний і розвивальний характер навчання; зумовленість навчання суспільними потребами; залежність ефективності навчального процесу від умов, в яких він протікає; залежність навчання від вікових і реальних навчальних можливостей особистості, ін.); суб'єктивні (залежність навчання від організації пізнавальної діяльності особистості; залежність рівня та якості засвоєння знань від значущості для особистості його змісту; залежність форм, методів і засобів навчання від його змісту; залежність ефективності процесу навчання від тісного зв'язку його компонентів, ін.) та принципи (природовідповідності; науковості; виховуючого та розвиваючого навчання; наочності; систематичності та послідовності; свідомості й активності навчання; індивідуалізації та оптимізації навчання; гуманізації, демократизації, сугестопедичності навчання; художності, емоційності процесу навчання, ін.).

Процес розвитку особистості. Різноманітні філософські течії про розвиток особистості. Роль спадковості у людському розвитку. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей. Рушійні сили розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Фактори, що обумовлюють протікання та результати розвитку. Роль виховання у розвитку людини і формування її особистості. Акмеологічні основи глобальної зрілості підростаючої людини на вікових етапах життя. Активна діяльність особистості як фактор її розвитку. Діагностика розвитку. Зарубіжні теорії розвитку особистості (біологічний напрям; соціологічний напрям; біосоціальний напрям, ін.).

Спеціаліст-педагог як центральна фігура у навчально-виховній діяльності освітнього закладу і трудового колективу, як головний її суб'єкт-менеджер (учитель, викладач, керівник трудового колективу). Суспільна значущість менеджера як педагога з різних позицій: глобальних – чого чекає суспільство від нього; з позицій суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності – чого чекають вони від учителя, викладача, керівника трудового колективу; з позицій суб'єкта викладання – якими є його обов'язки, як він розуміє їх? Структура щодо видів психолого-педагогічної діяльності головних суб'єктів цілісного педагогічного процесу і вироблення педагогічної майстерності. Професійно-педагогічна компетентність менеджера педагогічного процесу, яка передбачає: його знання (теоретичні; знання життя; прикладні знання); уміння (конструктивно-методичні; організаторські); навички – методичні; мислення); особисті якості (моральні; психолого-педагогічні) тощо. Сутність, загальна характеристика прав і обов'язків педагога-менеджера навчально-виховного процесу.

Порівняльна педагогіка: сутність, генезис, зміст. Характеристика змісту освіти у ведучих державах світу. Специфічні риси вищої освіти в країнах Європи, США і Японії. Система контролю держави і суспільства за якістю спеціалістів у США. Елітні вузи, документи про освіту в зарубіжних країнах. Суттєвий та змістовий аспекти Болонського процесу. Характеристика основних положень удосконалення вищої освіти у країнах, які підписали Болонську угоду: прийняття загальної системи порівняльних освітньо-кваліфікаційних рівнів; запровадження двох циклів навчання: бакалавр, магістр; впровадження кредитної системи відповідно до європейської системи трансферу кредитів ECTS; контроль якості освіти; забезпечення мобільності студентів і викладачів у межах освітнього простору; поширення європейських стандартів у галузі вищої освіти, тощо.

Змістовий модуль II. Дидактика – теорія освіти і навчання

Поняття про дидактику, її об'єкт, предмет, функції, завдання. Категорії дидактики (освіта і навчання, викладання і учіння, закономірності, принципи, процес навчання і його основні компоненти), зв'язок дидактики з іншими науками (філософія, соціологія, психологія, політологія, анатомія та фізіологія, шкільна та вузівська гігієна, кібернетика, акмеологія, методики конкретних навчальних предметів). Історія розвитку дидактики. Педагогічні змістові напрями дидактики: філософський, психологічний, соціологічний, дидактичний, кібернетичний, математичний, психотерапевтичний, системного підходу, акмеологічний. Основні площини розгляду дидактичних систем: предметна (компонентно-структурна), функціональна (зовнішнього і внутрішнього функціонування), історична (генетичного та прогностичного аналізів).

Зміст освіти: дефініція, державні стандарти, історія та актуальні проблеми. Людина розумна, інноваційна, глобалістична. Самодостатня особистість. Структура змісту освіти: знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності, досвід емоційного ставлення до світу. Характеристика найвідоміших теорій освіти, які в різний час впливали на зміст освіти: формальна, матеріальна, дидактичний утилітаризм, проектна система, проблемно-комплексна, теорія структуралізму та ін. Нормативні основи реалізації змісту освіти у сучасних навчально-освітніх закладах. Навчальні плани і програми навчальних дисциплін. Наукові вимоги до формування змісту освіти. Стратегія відбору та структурування змісту освіти під час підготовки спеціаліста до заняття.

Сутність процесу навчання, завдання функції (освітня, виховна, розвиваюча). Загальна характеристика діяльності (викладання, учіння) основних суб'єктів у навчальному процесі. Процес навчання як система, його структурні компоненти: цільовий, стимульовано-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльний, контрольню-регульовальний, оціночно-результативний. Стратегія підготовки суб'єкта викладання до заняття. Методологічні засади процесу навчання. Внутрішній процес засвоєння знань та його структура: сприймання навчального матеріалу, осмислення і розуміння, узагальнення, запам'ятовування, закріплення, відтворення. Стратегія викладача, спрямована на дотримання під час навчання закономірностей внутрішнього процесу засвоєння знань особистістю.

Загальна мета навчання. Цілі навчання. Мета навчання як базова основа для визначення його цілей. Характеристика основних груп взаємопов'язаних освітніх цілей: навчальних, розвиваючих, виховних. Поділ цілей навчання у зарубіжній

педагогіці – таксономія Блума (цілі когнітивні; цілі формування емоційно-особистісного ставлення до навколишнього світу; цілі психомоторної області). Елементи таксономії Блума (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка.). Ієрархічність та діагностичність цілей навчання. Загальна характеристика стимуляційно-мотиваційного компонента процесу навчання. Позитивні та негативні мотиви навчання. Класифікація мотивів навчання (соціальні, пізнавальні, професійно-ціннісні). Мотивація учіння та зовнішня стимуляція його.

Загальна характеристика сутності, змісту, специфіки видів навчання: пояснювально-ілюстративного, проблемного, програмованого, модульного, ігрового та ін. Поняття про форми навчання. Історія форм організації навчання. Класифікація організаційних форм навчального процесу в освітніх різноманітних закладах. Лекція – основна форма організації навчально-пізнавальної діяльності у вищому навчальному закладі України. Типи, види, структурні елементи лекції. Семінар, лабораторна робота в системі вузівського навчання. Інноваційні технології підготовки та проведення форм організації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Самостійна робота студента в системі форм навчання. Змістова структура реферату, курсової та дипломної роботи. Сучасні підходи до форм контролю знань.

Сутність, функції, структура, проблеми класифікації методів навчання. Загальна характеристика основних груп методів навчання. Сутність, зміст, класифікація методів організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності (за джерелами знань, залежно від змісту освіти, за логікою передачі та сприймання навчальної інформації, за ступенем керівництва навчальної роботи). Методи стимулювання і мотивації учіння. Методи контролю і самоконтролю у навчанні. Бінарні методи. Сугестивні методи. Вибір методів навчання. Поняття про засоби навчання та їх класифікація. Прості засоби навчання (словесні: підручники, навчальні посібники, інші друковані матеріали; візуальні: моделі, картини, муляжі тощо). Складні засоби навчання (механічні візуальні пристрої: діаскоп, мікроскоп, кодоскоп тощо; аудіозасоби: програвач, магнітофон, радіо; аудіовізуальні: навчальні кінофільми, телебачення, відеозасоби, які автоматизують процес навчання: лінгвістичні кабінети, комп'ютери, інформаційні системи, телекомунікаційні мережі тощо).

Поняття про контроль як діагностику навчально-пізнавальної діяльності та його функції (контрольна, виховна, навчальна, розвиваюча, діагностично-коригуюча, стимулюючо-мотиваційна). Загальна характеристика принципів контролю (об'єктивність, систематичність, гласність) та його видів (попередній, поточний, тематичний або періодичний, комбінований, підсумковий, заключний). Основні параметри якості знань: міцність, повнота, глибина, гнучкість, конкретність, системність та ін. Рівні знань: розпізнавальний, репродуктивний, продуктивний або реконструктивний, творчий. Тестування успішності. Самоконтроль та самооцінка.

Технології розвиваючого та модульного навчання. Суттєвий та змістовий аспекти проектної та сугестопедичної технології навчання. Інноваційні технології організаційних форм навчально-пізнавальної діяльності. Загальна характеристика класифікації основних дидактичних ігор: за областю діяльності, за характером навчального процесу, за ігровою методикою, за предметною областю, за видом ігрового середовища. Основний зміст методики проведення основних інноваційних форм вузівського навчального процесу: лекція: диспут, прес-конференція, подорож в машині часу, науково-практична конференція, дискусія тощо; семінар: КВК, ерудит,

поле чудес, бізнес, місто веселих майстрів, перший мільйон, біржа, департамент тощо.

Змістовий модуль III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості

Процес виховання: сутність, основні проблеми в історії людства та сучасні, розгляд їх науковцями. Виховний ідеал у системі виховної роботи з молоддю: історія, сучасність. Українські виховні традиції. Думки про виховання відомих українських державних діячів та вчених. Рушійні сили виховання. Загальна характеристика структурних елементів вихованого процесу: мета, завдання, закономірності, принципи, форми, методи, засоби, результати виховання та їх коригування. Предметна та функціональна площини організаційної системи виховання. Основні організаційні етапи процесу виховання за критеріями зв'язку і залежності між його структурними елементами та послідовності педагогічних дій. Самовиховання як вища форма розвитку особистості: сутність, характеристика основного змісту.

Закономірності як стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у процесі виховання, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості. Загальна характеристика основних закономірностей виховання: у процесі виховання здійснюється передача особистості здобутків культури людства; виховання зумовлює індивідуальний розвиток особистості; залежність виховання від соціального середовища та соціальних умов; процес виховання і самовиховання зумовлені суперечністю між зовнішніми і внутрішніми умовами розвитку особистості; виховання буде успішним за умови педагогічно доцільного спрямування діяльності особистості тощо. Принципи виховання як вихідні положення, які відображають загальні закономірності процесу і визначають вимоги до змісту, організації та методів виховного впливу. Сутність, зміст основних принципів виховного процесу: цілеспрямованості; урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості; системності, систематичності та послідовності; зв'язку виховання з життям; поєднання поваги до особистості з розумовою вимогою до неї; єдності педагогічних вимог; комплексного підходу; автентичності; гуманізації; природовідповідності; культуровідповідності; демократизації; етнізації; акмеологічної спрямованості тощо.

Зміст виховання як суспільна проблема. Науковці про зміст виховного процесу і виховання як суспільного явища. Виховання громадянської культури (патріотизм, правосвідомість, моральність, політична освіченість, трудова активність). Виховання розумової культури як розвиток інтелектуальних здібностей, саморегуляції її інтелектуальної діяльності. Виховання моральної культури особистості (морально-етичні норми, ідеали, почуття, переконання; моральна культура особистості; моральні цінності: загальнолюдські, національні, громадянські, сімейні, особистісні тощо). Трудове, екологічне, естетичне, правове, фізичне виховання. Самовиховання особистості як процес самовдосконалення особистісних якостей.

Поняття про колектив, його ознаки, функції, структура. Дві точки зору науковців (позитивна і негативна) на роль і місце колективу у формуванні і розвитку особистості. Колектив як форма виховання особистості. Освітнянські та трудові колективи. Етапи формування колективу: першопочаткова єдність, посилений вплив активу, становлення колективу, рух на шляху розвитку. Колектив і особистість. Педагогічне управління колективом. А. С. Макаренко про розвиток колективу і

виховання у ньому. В. О. Сухомлинський про виховання колективу і його вплив на особистість: сутність, зміст, принципи, специфічні ідейні положення.

Поняття про організаційні форми виховного процесу. Класифікація виховних форм: за кількістю учасників (індивідуальні, мікрогрупові, групові (колективні), масові); за місцем проведення (класні (аудиторні), позакласні (поза аудиторні), позашкільні (поза вузівські), у трудовому колективі, ін.); за складністю організації (прості та комплексні); за цільовою спрямованістю (інформаційні, традиційні, народні форми дозвілля, сучасні форми культурно-дозвільної діяльності; специфічні форми сфери туризму; специфічні форми сфери спорту). Комплексний підхід в організації та проведенні виховних форм. Виховні справи. Інноваційна тематика виховних справ. Виховна справа як система, її інноваційна театралізація та художня виразність (сценарій, сюжет, конфлікт, композиція, кульмінація, фінал тощо).

Поняття про методи виховання і самовиховання. Прийоми виховання та самовиховання. Проблема класифікації методів виховного процесу. Сутність загальної характеристики методів: формування свідомості особистості (бесіди, лекції, дискусії, переконання, навіювання, приклади); організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки (привчання, педагогічна вимога, громадська думка; довір'я, тренування, створення виховних ситуацій, прогнозування); стимулювання діяльності й поведінки (гра, змагання, заохочення, покарання); самовиховання (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Методи виховання та самовиховання як структурні елементи системи «процес виховання та самовиховання» автентично спрямованої особистості. Вибір методів виховання та самовиховання.

Вихованість особистості як суспільна проблема. Науковці про вихованість особистості: історія, сучасність. Діагностування вихованості. Критерії вихованості як інтегральні вияви особистості (здатність включатись у різні види діяльності; цілеспрямованість; осмисленість; самостійність; творча активність; відповідальність тощо). Ступені вихованості (активна позиція, пасивна позиція, негативна позиція). Методи діагностики вихованості (педагогічне спостереження, експериментальні справи і ситуації, компетентних оцінок, усне та письмове опитування, ін.). Умови оптимального вибору та ефективного впровадження діагностики вихованості.

Предмет та специфіка менеджменту виховання в освітніх закладах. Менеджмент виховного процесу як основа новітніх підходів до управління виховною роботою у навчально-освітньому закладі. Роль та місце менеджменту виховання в управлінні виховним процесом у закладах освіти. Функції методичного керівництва виховною роботою: загальні (цілепокладання, прогнозування, планування, організації, контролю та регулювання); специфічні (пізнавальна, конструювання, впровадження). Організація та методика збирання інформації про інноваційні технології виховної роботи. Діяльність посадових осіб освітнього закладу щодо управління виховною роботою. Роль і місце органів самоврядування у виховній роботі навчально-освітнього закладу.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Предмет, завдання, методологічні основи педагогіки в системі підготовки спеціаліста

1. Виникнення і джерела розвитку педагогіки як науки.
2. Предмет і завдання педагогіки.

3. Система педагогічних наук.
4. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
5. Функції та основні категорії педагогіки.

Література: основна [1; 3; 9; 20; 29; 30; 33; 37; 38; 40];
додаткова [41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 56; 61]

Тема 2. Генезис педагогіки в Європейському освітянському просторі

1. Педагогіка Давнього світу.
2. Школа і педагогічна думка у середньовічній Європі.
3. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей в епоху Відродження та Реформації.
4. Західноєвропейська педагогічна наука епохи буржуазних революцій та Просвітництва.
5. Європейська класична педагогіка першої половини XIX ст.
6. Світова педагогічна думка та практика кінця XIX–XX ст.

Література: основна [9; 13; 14; 20–23; 25; 29; 33];
додаткова [4; 5; 43; 45; 49; 51–53; 56; 60]

Тема 3. Формування, розвиток української школи і педагогічної думки: історія і сучасність

1. Школа і педагогічна думка у Київській Русі.
2. Навчально-освітні заклади, педагогічні ідеї в епоху українського Відродження.
3. Розвиток вітчизняної школи та педагогічної думки впродовж другої половини XVIII–XIX ст.
4. Основні етап розвитку вітчизняної школи та педагогічної думки у XX ст.

Література: основна [1–3; 14; 19–21; 26; 29; 33];
додаткова [4–8; 51; 54; 55; 60; 63]

Тема 4. Система організації освіти в Україні

1. Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні.
2. Фактори, які впливають на розвиток системи освіти.
3. Завдання розбудови сучасної організаційної системи освіти.

Література: основна [1–5; 9; 14; 23; 26; 33];
додаткова [6–8; 43; 45; 46; 49; 52; 54; 55]

Тема 5. Цілісний педагогічний процес у навчально-освітніх закладах України

1. Актуальні проблеми педагогічного процесу, його теоретичне обґрунтування в науковій педагогічній літературі.
2. Загальні теоретичні основи педагогічного процесу, його розуміння цілісності у широкому і вузькому сенсі слова, рушійні сили.
3. Спільність та специфіка навчання і виховання у цілісному педагогічному процесі.

Література: основна [9; 10; 14; 17; 20; 23; 29; 33; 37; 40];
додаткова [1–5; 47; 48; 50; 54; 55]

Тема 6. Загальні закономірності розвитку, виховання та формування людської особистості

1. Процес розвитку особистості.
2. Різноманітні філософські течії про розвиток особистості.
3. Роль спадковості у людському розвитку.

Література: основна [9–11; 13; 14; 20; 23; 29; 33; 37];
додаткова [1–4; 41; 42; 44; 48; 56; 57]

Тема 7. Педагог-менеджер як основний суб'єкт навчально-виховного процесу

1. Спеціаліст-педагог як центральна фігура у навчально-виховній діяльності освітнього закладу і трудового колективу.
2. Суспільна значущість менеджера як педагога.
3. Професійно-педагогічна компетентність менеджера педагогічного процесу.

Література: основна [1–4; 14; 16; 25; 36; 37; 40];
додаткова [5; 7; 8; 47; 48; 52–53; 56; 61; 62]

Тема 8. Порівняльна педагогіка: сутність, загальна характеристика, актуальні проблеми з точки зору Болонської угоди

1. Порівняльна педагогіка: сутність, генезис, зміст.
2. Характеристика змісту освіти у ведучих державах світу.
3. Суттєвий та змістовий аспекти Болонського процесу.

Література: основна [9; 16; 17; 19; 21; 23; 25; 26; 31; 37];
додаткова [43; 45; 51–55; 59; 60; 61]

Тема 9. Дидактика як наука і навчальний предмет

1. Поняття про дидактику, її об'єкт, предмет, функції, завдання.
2. Категорії дидактики.
3. Історія розвитку дидактики.
4. Педагогічні змістові напрями дидактики.

Література: основна [3; 5; 6; 9; 10; 12; 14; 22; 23; 29];
додаткова [1; 2; 47–50; 52; 54; 55; 58]

Тема 10. Дидактична характеристика змісту освіти та тенденція її вдосконалення

1. Зміст освіти: дефініція, державні стандарти, історія та актуальні проблеми.
2. Структура змісту освіти.
3. Характеристика найвідоміших теорій освіти, які в різний час впливали на зміст освіти.
4. Нормативні основи реалізації змісту освіти у сучасних навчально-освітніх закладах.

Література: основна [1–3; 9; 10; 12; 22; 29; 30; 40];
додаткова [4–8; 48–50; 55; 56]

Тема 11. Процес навчання та стратегія його організації

1. Сутність процесу навчання, завдання, функції.
2. Загальна характеристика діяльності (викладання, учіння) основних суб'єктів у навчальному процесі.

3. Внутрішній процес засвоєння знань та його структура.

Література: основна [9; 12; 14; 17; 20; 22; 23; 29; 37; 40];
додаткова [1–5; 47; 48; 50; 54; 55]

Тема 12. Цілі навчання, мотивація та стимуляція навчально-пізнавальної діяльності особистості

1. Загальна мета, цілі навчання.
2. Характеристика основних груп взаємопов'язаних освітніх цілей.

Література: основна [1–4; 12; 14; 22; 25; 36; 40];
додаткова [5; 7; 8; 47; 48; 52; 53; 56; 61; 62]

Тема 13. Види та організаційні форми навчання в освітніх закладах України

1. Загальна характеристика сутності, змісту, специфіки видів навчання.
2. Поняття про форми навчання.
3. Історія форм організації навчання.
4. Класифікація організаційних форм навчального процесу в освітніх різноманітних закладах.

Література: основна [3; 5; 6; 9; 10; 12; 14; 22; 23; 29];
додаткова [1; 2; 47–50; 52; 54; 55; 58]

Тема 14. Наукові основи методів та засобів навчання у сучасних закладах освіти України

1. Сутність, функції, структура, проблеми класифікації методів навчання.
2. Загальна характеристика основних груп методів навчання.
3. Сутність, зміст, класифікація методів організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності.
4. Методи стимулювання і мотивації учіння.
5. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.

Література: основна [1; 3; 9; 12; 22; 29; 30; 33; 37; 38];
додаткова [41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 56; 61]

Тема 15. Контроль, оцінка та корекція навчально-пізнавальної діяльності

1. Поняття про контроль як діагностику навчально-пізнавальної діяльності та його функції.
2. Основні параметри якості знань.
3. Рівні знань.
4. Тестування успішності.
5. Самоконтроль та самооцінка.

Література: основна [9; 12; 14; 17; 20; 22; 23; 29; 37; 40];
додаткова [1–5; 47; 48; 50; 54; 55]

Тема 16. Інноваційні технології навчання у закладах освіти України

1. Сучасна технологія навчання: сутність, актуальні проблеми.
2. Інноваційні технології розвиваючого та модульного навчання.
3. Суттєвий та змістовий аспекти проектної та сугестопедичної технології навчання.

4. Інноваційні технології організаційних форм навчально-пізнавальної діяльності.
Література: основна [9; 12; 17–19; 22; 24; 25; 32; 39];
Додаткова [41; 42; 46; 48; 49; 52; 55; 56; 61]

Тема 17. Методологія процесу виховання особистості

1. Процес виховання: сутність, основні проблеми в історії людства та сучасні, розгляд їх науковцями.
2. Виховний ідеал у системі виховної роботи з молоддю.
3. Українські виховні традиції.

Література: основна [1–3; 7; 14; 21–23; 26; 29; 37];
додаткова [4–6; 8; 41; 51; 54; 55; 60; 63]

Тема 18. Сутність, зміст загальних закономірностей та принципів виховного процесу

1. Закономірності як стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у процесі виховання, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості.
2. Загальна характеристика основних закономірностей виховання.
3. Сутність, зміст основних принципів виховного процесу.

Література: основна [1; 3; 9; 23; 29; 30; 33; 37; 38; 40];
додаткова [7; 41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 56]

Тема 19. Наукові основи змістового компонента процесу виховання

1. Зміст виховання як суспільна проблема.
2. Науковці про зміст виховного процесу і виховання як суспільного явища.
3. Виховання громадянської, розумової, моральної, культури.
4. Трудове, екологічне, естетичне, правове, фізичне виховання.
5. Самовиховання особистості як процес самовдосконалення особистісних якостей.

Література: основна [1–3; 7; 14; 21–23; 26; 29; 37];
додаткова [4–6; 41; 42; 46; 49; 50; 52; 55]

Тема 20. Роль і місце колективу у вихованні особистості

1. Поняття про колектив, його ознаки, функції, структура.
2. Дві точки зору науковців (позитивна і негативна) на роль і місце колективу у формуванні та розвитку особистості.
3. Колектив як форма виховання особистості.
4. Освітнянські та трудові колективи.
5. Етапи формування колективу

Література: основна [1; 3; 9; 23; 29; 30; 33; 37; 38; 40];
додаткова [7; 41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 56]

Тема 21. Форми виховання: сутність, специфіка, сучасні інноваційні технології проведення

1. Поняття про організаційні форми виховного процесу.
2. Класифікація виховних форм.
3. Комплексний підхід в організації та проведенні виховних форм.

4. Виховні справи.

Література: основна [9; 21–23; 29; 30; 33; 37; 38; 40];
додаткова [41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 56; 61; 63]

Тема 22. Методи виховання та самовиховання у цілісному педагогічному процесі

1. Поняття про методи виховання і самовиховання.
2. Прийоми виховання та самовиховання.
3. Проблема класифікації методів виховного процесу.
4. Сутність загальної характеристики методів.

Література: основна [9; 20–23; 29; 30; 33; 37; 38];
додаткова [41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 60–62]

Тема 23. Теорія та практика діагностики виховання

1. Вихованість особистості як суспільна проблема.
2. Науковці про вихованість особистості: історія, сучасність.
3. Діагностування вихованості.
4. Критерії вихованості як інтегральні вияви особистості.

Література: основна [9–11; 13; 14; 20; 23; 29; 33; 37];
додаткова [1–4; 41; 42; 44; 48; 56; 57]

Тема 24. Менеджмент виховного процесу у закладах освіти України

1. Предмет та специфіка менеджменту виховання в освітніх закладах.
2. Менеджмент виховного процесу як основа новітніх підходів до управління виховною роботою у навчально-освітньому закладі.
3. Роль та місце менеджменту виховання в управлінні виховним процесом у закладах освіти.
4. Функції методичного керівництва виховною роботою.

Література: основна [1–4; 14; 16; 25; 36; 37; 40];
додаткова [1–5; 47; 48; 50; 54; 55]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Семінар є основною формою заняття для засвоєння лекційного матеріалу і обговорення питань, винесених для самостійного опрацювання студентами. Він є елементом системи контролю знань, і водночас структурним компонентом формування умінь і навичок підготовки фахівця-менеджера в освітній галузі. Практика навчально-пізнавальної діяльності з навчальних педагогічних курсів дає різні види проведення семінарів: класичний семінар (питання-відповідь); широка бесіда-дискусія на основі раніше визначених питань; усні відповіді з наступним обговоренням; семінар у виді рольової (ділової) гри: семінар-диспут, КВК, мозковий штурм, Що? Де? Коли? тощо. Кожен семінар є важливим засобом активізації мисленої діяльності особистості у навчальному процесі. Проте цей процес буде більш ефективним, якщо: по-перше, суб'єкти процесу уміло і цікаво організують його проведення; по-друге, кожному темі семінару буде супроводжувати творча праця студентів. Творчість студента може бути ефективною за умови виконання відповідних підготовчих етапів:

- вивчення, осмислення рекомендованої літератури;
- аналіз педагогічного досвіду улюблених вчителів, викладачів, менеджерів, а також різноманітних психолого-педагогічних спостережень;
- співставлення особистісного досвіду, отриманого в процесі навчання, із теоретичними знаннями, одержаними на лекції та в результаті вивчення рекомендованої літератури;
- теоретичні і практичні висновки з кожного питання плану семінару;
- визначення перспектив удосконалення майбутньої педагогічної діяльності майбутнього фахівця.

Важливе значення має і те, що на семінарі визначаються, усвідомлюються технології проведення практичних занять, що сприяє ефективності завдань, методик і методичних прийомів, що вивчаються фаховими дисциплінами прикладного спрямування. Обговорення самостійно підготовлених рефератів і доповідей на семінарі, розгляд конкретних фахових ситуацій сприяє формуванню умінь та навичок майбутнього спеціаліста. Сприяє підвищенню компетентності майбутнього спеціаліста на семінарі також: дискусія з приводу використання варіантних та індивідуальних завдань для практичних занять з метою активного залучення кожного навчаючого до їх виконання; ділова або рольова гра як метод активного навчання з фахових дисциплін; методичне і організаційне забезпечення проведення ділової або рольової гри на прикладі суб'єктів політичної, правової, господарської діяльності, за тематикою фахових навчальних дисциплін різноманітних спеціалізацій.

ТЕМАТИКА ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар на тему: «Генезис педагогіки в Європейському освітянському просторі»

План

1. Емпіричний етап розвитку педагогічної науки.
2. Педагогічна думка в епоху античності.
3. Педагогіка в епоху Середньовіччя.
4. Педагогічні досягнення в епоху Ренесансу.
5. Педагогіка як наука в системі гуманітарних наук.
6. Дидактичні погляди Я. А. Коменського.
7. Західноєвропейська педагогіка доби Просвітництва.
8. Основи зарубіжної педагогіки Нового часу і сьогодення.

Теми рефератів

1. Західноєвропейська педагогічна наука в період доби Просвітництва.
2. Педагогічні погляди Франсуа Рабле.

Питання для дискусії

1. Яке значення для педагогічної науки мають науково-теоретичні розробки Джона Дьюї?
2. Сучасні проблеми європейської педагогічної науки.

Література: основна [9; 13; 14; 20–23; 25; 29; 33];
додаткова [4; 5; 43; 45; 49; 51–53; 56; 60]

Семінар на тему: «Формування, розвиток української школи і педагогічної думки: історія і сучасність»

План

1. Педагогічна думка в Україні: історія, сучасність.
2. Школа і педагогічна думка в Київській Русі.
3. Школа, теоретико-педагогічні розробки в Україні XVIII–XIX ст.
4. Видатні українські педагоги XX ст.

Теми рефератів

1. Педагогічні погляди К. Д. Ушинського.
2. Особливості навчання у школах, заснованих князем Володимиром, які існували при Десятинній церкві.

Питання для дискусії

1. Яке значення для педагогічної науки мають науково-теоретичні розробки Джона Дьюї?
2. Сучасні проблеми української педагогічної науки.

Література: основна [1–3; 14; 19–21; 26; 29; 33];
додаткова [4–8; 51; 54; 55; 60; 63]

Семінар на тему: «Педагогічний процес, його закономірності та принципи»

План

1. Цілісний педагогічний процес – єдина система взаємопов'язаних процесів навчання і виховання.
2. Загальнотеоретичні основи педагогічного процесу.
3. Спільність і специфіка навчання і виховання.
4. Основні властивості цілісного педагогічного процесу.
5. Закономірності цілісного педагогічного процесу.
6. Теоретичні основи сутності та змісту принципів процесу.

Теми рефератів

1. Педагогічний процес як система.
2. Організація педагогічного процесу.

Питання для дискусії

1. Яка необхідність розгляду теоретичних основ цілісного педагогічного процесу?
2. У чому полягає ефективність здійснення навчання і виховання в єдності як цілісного педагогічного процесу?

Література: основна [9; 10; 14; 17; 20; 23; 29; 33; 37; 40];
додаткова [1–5; 47; 48; 50; 54; 55]

Семінар на тему: «Сутність, зміст видів та форм навчання»

План

1. Теоретичні основи видів сучасного навчання.
2. Сутність, специфіка загально-дидактичних форм навчального процесу.
3. Загальна характеристика основних форм навчання.

Теми рефератів

1. Лекція – основна форма навчання у вузі, трудовому колективі.
2. Семінар у системі підготовки спеціаліста.

Питання для дискусії

1. Які основні ознаки ефективності форм процесу навчання?
2. Як впливає на ефективність тієї чи іншої форми навчання співвідношення викладання і учіння?

Література: основна [3; 5; 6; 9; 10; 12; 14; 22; 23; 29];
додаткова [1; 2; 47–50; 52; 54; 55; 58]

Семінар на тему: «Основні змістові напрями процесу виховання»

План

1. Сутність, процесу громадянського виховання особистості.
2. Сучасні основи морально-естетичного виховання особистості.
3. Екологічне виховання як актуальна проблема сьогодення.

Теми рефератів

1. Характерні риси особистості як громадянина.
2. Морально-естетична культура особистості фахівця.

Питання для дискусії

1. Які ідеї лежать в основі відбору змісту виховання?
2. У чому полягає особистісна спрямованість виховання?

Література: основна [1–3; 7; 14; 21–23; 26; 29; 37];
додаткова [4–6; 41; 42; 46; 49; 50; 52; 55]

Семінар на тему: «Форми та методи процесу виховання»

План

1. Основні форми виховного процесу.
2. Методи виховання: сутність, проблеми класифікації.
3. Характеристика методів виховання з точки зору оптимізації процесу.

Теми рефератів

1. Театралізація як ефективний засіб сучасних виховних форм.
2. Методи стимулювання діяльності та поведінки особистості.

Питання для дискусії

1. Що лежить в основі творчого підходу до вибору форм, методів виховання?
2. Чи є актуальним сьогодні метод колективних творчих справ?

Література: основна [9; 20–23; 29; 30; 33; 37; 38];
Додаткова [41; 42; 46; 49; 50; 52; 55; 60–62]

Семінар на тему: «Колектив – вагомий засіб виховання особистості»

План

1. Сутність, специфіка, етапи та принципи розвитку колективу.
2. Колектив і особистість.
3. Основні умови та шляхи формування колективу.

Теми рефератів

1. Ідеї А. С. Макаренка про виховання у колективі та через колектив.
2. Виховні засади трудового колективу.

Питання для дискусії

1. З якими положеннями А. С. Макаренка, що стосується виховання особистості в колективі, не погоджувався В. О. Сухомлинський?
2. Яким повинен бути стиль і тон життя сучасного студентського колективу?

Література: основна [1; 3; 9; 23; 29; 30; 33; 37; 38; 40];
додаткова [7; 41; 42; 46; 49; 50; 52; 55-56]

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. Науково-методологічні основи педагогіки: історія, сучасність

Тема 1. Предмет, загальні категорії педагогіки

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Педагогічна наука і педагогічна практика».

У процесі відпрацювання рекомендованої літератури бажано визначити: дефініцію педагогіки як науки, актуальні проблеми розвитку її основних категорій; історіографію проблем; предмет, об'єкт, функції, завдання педагогіки; структуру педагогічної науки; основні категорії педагогіки – освіта, навчання, виховання, розвиток; виховання у широкому і вузькому розумінні слова; проблеми педагогічної теорії і педагогічної практики; зв'язок педагогіки з іншими науками; методи науково-педагогічних досліджень.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте педагогіку як науку.
2. Розкрийте основні функції педагогіки.
3. Поясніть зміст основних категорій педагогіки.
4. У чому сутність педагогічного експерименту?

Література: основна [29; 37; 40];
додаткова [1–3]

Тема 2. Історичний шлях розвитку педагогічної науки

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте короткий конспект цитат, із таких праць: Я. А. Коменський «Велика дидактика»; Дж. Локк «Думки про виховання».

У процесі відпрацювання рекомендованої літератури важливим буде осмислення, усвідомлення наступного: 1) фактори, які зумовили розвиток педагогічної науки; 2) проблеми емпіричного етапу розвитку педагогіки; 3) педагогіка у складі філософської науки, обґрунтування педагогічних проблем відомими науковцями Античності і Середньовіччя; 4) виділення педагогіки і оформлення її в окрему наукову систему. Діяльність відомих науковців з проблем педагогічної науки; 4) теоретичне обґрунтування актуальних питань педагогіки закордонними науковцями у Новітні часи.

Питання для самоконтролю

1. Основні педагогічні ідеї Я. А. Коменського.
2. Що лежить в основі виховання «джентльмена-буржуа» Д. Локка?
3. Теоретико-педагогічні положення А. Дістерверга.
4. Основні сучасні зарубіжні педагогічні теорії і концепції.

Література: основна [21; 29; 37];
додаткова [44; 49; 56]

Тема 3. Вітчизняна школа і педагогіка: історія, сучасність

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте реферат на тему: «Педагогічні погляди К. Д. Ушинського».
3. У конспекті обґрунтуйте актуальні проблеми сучасної вітчизняної педагогіки.

Вивчаючи відповідно до теми самостійної роботи рекомендовану літературу, бажано визначити: 1) розвиток школи і педагогічної думки в Київській Русі; 2) специфіку педагогічних поглядів українських науковців в епоху Відродження і Просвітництва; 3) педагогічну спадщину видатних українських науковців: Г. С. Сковороди, К. Д. Ушинського, І. Франка та ін.; 4) науково-теоретичні ідеї А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського; 5) актуальні проблеми сучасної педагогіки.

Питання для самоконтролю

1. Які основні здобутки шкільництва Київської Русі?
2. Дайте загальну характеристику діяльності Братських шкіл.
3. Яке значення для педагогічної науки мала діяльність Острозької академії?
4. Роль і значення для розвитку педагогіки діяльність Києво-Могилянської академії.
5. Розвиток теорії педагогіки в роботах К. Д. Ушинського.
6. Сучасні вітчизняні інноваційні навально-виховні заклади. МАУП у системі української вищої освіти.

Література: основна [21; 29; 40];
додаткова [44; 49; 61]

Тема 4. Система організації освіти в Україні

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Змодельуйте оптимальну систему освіти в Україні XXI ст.
3. Занотуйте у конспекті основні положення Закону України «Про освіту».

У процесі самостійного відпрацювання рекомендованої літератури студентам бажано визначити: 1) сучасні актуальні проблеми організації освіти в Україні; 2) структурні компоненти системи народної освіти; 3) характерні особливості діяльності різноманітних навчально-виховних закладів; 4) принципи організації системи освіти; 5) основний зміст законодавчих і нормативних документів про освіту.

Питання для самоконтролю

1. Визначте зміст, завдання організаційної освітньої системи.
2. Організаційна структура різноманітних закладів освіти.
3. Законодавчі і нормативні документи про принципи організації народної освіти в Україні.
4. Основні положення Закону України «Про освіту».
5. Зміст Закону України «Про вищу освіту».
6. Головні положення Концепції Державної програми розвитку освіти в Україні на 2006–2010 роки.

Література: основна [1; 3; 23];
додаткова [6; 7; 57]

Тема 5. Цілісний педагогічний процес

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Педагогічний процес як система».

У процесі опрацювання рекомендованої літератури бажано звернути увагу на:
1) методологічні підходи до змісту та характеру цілісності педагогічного процесу;
2) осмислення сутності, змісту використання загальних основ єдності та специфіки

процесів навчання і виховання; 3) взаємозв'язок об'єктивних закономірностей і загально дидактичних суб'єктивних принципів у цілісному педагогічному процесі; 4) сутнісну характеристику структурних компонентів процесу; 5) організаційну технологію цілісного педагогічного процесу.

Питання для самоконтролю

1. Що являє собою педагогічний процес як система?
2. Обґрунтуйте взаємозв'язок і взаємозумовленість процесів навчання і виховання.
3. У чому сутність об'єктивних закономірностей цілісного педагогічного процесу?
4. Дайте загальну характеристику основних принципів цілісного педагогічного процесу.

Література: основна [14; 23; 29];
додаткова [47; 49; 56]

Тема 6. Розвиток, виховання та формування особистості в цілісному педагогічному процесі

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйтеся до виступу з докладом на тему: «Зародження та генеза ідеї про всебічний розвиток особистості».

Самостійна робота із рекомендованою літературою повинна включати осмислення і розуміння таких парадигм: поняття виховання, розвиток і формування особистості; психолого-фізіологічних рівнів розвитку особистості; ролі спадковості у людському розвитку; успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей; вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів на розвиток особистості; ролі виховання у розвитку людини і формування її як особистості; ролі і значенні мети у вихованні: активної діяльності особистості як фактора її розвитку.

Питання для самоконтролю

1. Сутність, специфіка понять: розвиток, виховання, формування особистості.
2. Актуальні проблеми розвитку особистості у сучасному інформаційному суспільстві.
3. Розкрийте роль інтеріоризації та екстеріоризації у розвитку студента.
4. Визначте сутність біологічного, соціологічного, біосоціального, інших напрямів розвитку особистості.
5. Яке значення для розвитку особистості має мета виховання?
6. Законодавчі та нормативні документи про мету виховання молоді.

Література: основна [23; 29; 36];
додаткова [44; 47; 49]

Тема 7. Головний суб'єкт організації навчально-виховного процесу

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Змодельуйте своє бачення психолого-педагогічного портрету менеджера цілісного педагогічного процесу.
3. Підготуйте реферат на тему: «Специфічні особливості викладача спеціальних дисциплін».

У процесі вивчення теми самостійної роботи бажано звернути увагу на основні комплексні аспекти навчально-виховної діяльності та особистість її головного суб'єкта-менеджера (учителя, викладача, керівника трудового колективу). Серед них: 1) визначення його суспільну його значущість з різних позицій: глобальних – чого чекає суспільство від учителя, викладача; з позиції студента – чого чекає студент від викладача; з позицій викладача – якими є його обов'язки, як він розуміє їх; 2) психолого-педагогічні дослідження щодо видів педагогічної діяльності головних суб'єктів цілісного педагогічного процесу; 3) професійно-педагогічна компетентність менеджера педагогічного процесу, яка передбачає його: знання – теоретичні; знання життя; прикладні знання; уміння – конструктивно-методичні; організаторські; навички – методичні; мислення; 4) особисті якості: моральні; психолого педагогічні, ін.; 5) сутність прав і обов'язків менеджера навчально-виховного процесу.

Питання для самоконтролю

1. Що входить у поняття менеджер цілісного педагогічного процесу?
2. Визначте основну структуру знань викладача спеціальних дисциплін.
3. Розкрийте зміст конструктивно-методичних умінь викладача.
4. Як розуміти суспільну значущість менеджера педагогічного процесу?
5. Дайте якісну характеристику навичок викладача ВНЗ.
6. Які особисті якості спеціаліста, на Вашу думку, більш необхідні для організації навчання і виховання у трудовому колективі?

Література: основна [9; 29; 37];
додаткова [1; 49; 63]

Тема 8. Порівняльна педагогіка – вагомий засіб розвитку педагогіки

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте конспект статті М. Ф. Головатого «Європейська й українська освіта – де точки єднання?».
3. Змодельуйте структурний зміст організації навчально-виховного процесу з точки зору Болонської леклярації.

У процесі опрацювання рекомендованої літератури бажано звернути увагу на: 1) визначення сутності та змісту поняття «порівняльна педагогіка». 2) суттєві та змістові аспекти навчання у зарубіжних державах; 3) сучасні теорії та концепції зарубіжного навчально-виховного процесу; 4) специфіку організації навчально-виховного процесу з точки зору вимог Болонської угоди, тобто в умовах входження

України в Європейський освітянський простір; 5) наукові підходи до парадигм суттєвого та змістового аспектів рішення проблем вузівського навчання у перехідний період входження України в Болонський процес.

Питання для самоконтролю

1. Що розуміється під поняттям «порівняльна педагогіка»?
2. Єдність, специфіка навчання у державах Західної Європи, США і Японії.
3. Основний зміст теорії інструменталізму Д. Дьюї.
4. Характеристика основних положень «Я – концепція» К. Роджерса.
5. Когнітивна теорія Ж. Піаже.
6. Загальна характеристика Болонської декларації.

Література: основна [19; 25; 35];
додаткова [43; 45; 51]

Змістовий модуль II. Дидактика – теорія освіти і навчання

Тема 9. Дидактика як наука

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Основні категорії дидактики».

Розглядаючи питання теми самостійної роботи бажано усвідомити, що проблеми теорії освіти і навчання, тобто дидактики, завжди були актуальними. Слово дидактика грецького походження і перекладається як навчаю. Вперше цей термін ввів у педагогіку німецький педагог В. Ратке, маючи на увазі наукову дисципліну, яка буде досліджувати теоретичні основи навчання. До широкого вжитку це поняття запровадив Я. А. Коменський. Бажано усвідомити дефініцію поняття, історичний і сучасний аспект його формування і розвитку, сутність та зміст основних категорій дидактики.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст основних функцій дидактики.
2. Як здійснюється взаємозв'язок основних категорій дидактики?
3. З якими науками і як пов'язана дидактика?
4. Об'єкт, предмет дослідження дидактики.

Література: основна [12; 22; 29];
додаткова [44; 49; 61]

Тема 10. Зміст освіти у сучасних навчально-виховних закладах

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте проект навчального плану Вашої спеціальної дисципліни.
1. Підготуйте конспект із основних положень законодавчих та нормативних документів про реформування змісту освіти в Україні.

Здійснюючи опрацювання літератури бажано визначитись: з актуальними проблемами формування змісту освіти в сучасному інформаційному суспільстві; якими знаннями, уміннями та навичками повинен оперувати сучасний спеціаліст; сутністю та підходами до теорій формальної і матеріальної освіти; із зв'язком загальної, політехнічної та професійної освіти; із документами, в яких відображається зміст освіти.

Питання для самоконтролю

1. Що означає «зміст вищої освіти»?
2. Як формується зміст освіти?
3. Що являють собою навчальний план і навчальна програма?
4. Обґрунтуйте основні наукові вимоги до формування змісту освіти.

Література: основна [9; 12; 23];
додаткова [3; 6; 52]

Тема 11. Процес навчання: сутність, структура, закономірності та принципи

Завдання:

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Процес навчання як система».

Вивчаючи відповідно до теми самостійної роботи рекомендовану літературу, бажано визначити, що процес навчання як категорія дидактики – це цілеспрямована, послідовна, змінююча взаємодія його суб'єктів, у ході якої вирішуються завдання освіти, виховання і розвитку особистості. Осмислити і усвідомити: методологічну основу процесу навчання; основний зміст у ньому чуттєвого і раціонального; рушійні сили; функції; сутність та зміст основних структурних компонентів (цільового, стимулюючо-мотиваційного, змістового, операційно-діяльного, контрольного-регулювального, оціночно-результативного); закономірності та принципи.

Питання для самоконтролю

1. Які два види діяльності об'єднує процес навчання? У чому їх взаємозв'язок і взаємообумовленість?
2. Які ви знаєте рушійні сили навчального процесу?
3. Які основні етапи пізнавальної діяльності?
4. Дайте характеристику компонентів процесу навчання.
5. Як взаємопов'язані закономірності та принципи процесу навчання?

Література: основна [12; 23; 29];
додаткова [48; 56; 60]

Тема 12. Цільовий та мотиваційно-стимулюючий компоненти процесу навчання

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.

2. Підготуйте конспект наукової праці В. Ф. Паламарчука «Як виростити інтелектуала».

3. Підготуйте наукове повідомлення: «Стимули і мотиви навчання в роботі» С. С. Пальчевського «Сугестопедагогіка: новітні освітні технології».

У процесі роботи з літературою зосередьте увагу на: 1) визначенні загальної мети навчання як базової основи для визначення його цілей; сутності і змісту взаємопов'язаних навчальних, розвиваючих і виховних цілей; поділ цілей на групи за таксономією Блума; ієрархічності та діагностичності цілей навчання, стратегія їх формування під час підготовки до заняття; 2) осмислення і усвідомлення: психолого-педагогічної сутності стимуляційно-мотиваційного компонента процесу навчання; позитивних і негативних мотивів навчання; науково-обґрунтованої класифікації мотивів; стратегічних напрямів формування позитивних мотивів навчання.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність загальної мети навчання.
2. Яким чином мета навчання у закладах освіти визначається державним замовленням?
3. Схарактеризуйте основні групи цілей навчання.
4. Розкрийте сутність таксономії Блума.
5. Обґрунтуйте місце і роль стимуляційно-мотиваційного компонента у процесі навчання.
6. Класифікуйте мотиви навчання.

Література: основна [23; 29; 37];
додаткова [50; 54; 58]

Тема 13. Види та форми організації навчального процесу

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Змодельуйте ефективну, на ваш погляд, діяльну схему проведення навчального заняття (лекція, семінар тощо).
3. Підготуйте виступ на студентську науково-практичну конференцію на тему: «Ефективні форми навчання у трудовому колективі».

Вивчаючи рекомендовану літературу відповідно до теми самостійної роботи, бажано звернути увагу на: сутність, загальну характеристику видів навчання; філософсько-педагогічний аспект форми організації навчання; класифікацію форм навчального процесу; характерні вимоги до форм навчання; загальну характеристику класно-урочної, лекційно-семінарської, модульно-розвиваючої систем навчання; загальні та специфічні структурні елементи навчальної форми; специфіку форм навчання у трудовому колективі.

Питання для самоконтролю

1. Сучасні види навчання у вузі та трудовому колективі.
2. Як розуміти модульно-рейтингову систему навчання?

3. Які основні форми організації навчання склалися в історії розвитку навчальних закладів?

4. Які сучасні інноваційні форми навчання?

Література: основна [18; 19; 29];
додаткова [28; 36; 52]

Тема 14. Засоби навчання

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте уніфіковану схему класифікації засобів навчання.
3. Законспекуйте наукову працю В. І. Водозова «Бесіди і наочне навчання».

Згідно зі стратегією підготовки до проведення тієї чи іншої організаційної форми навчального процесу менеджер визначає засоби, які інтенсифікують процес засвоєння знань. Бажано визначитись із проблемами сутності, класифікації засобів навчання. Підручник, посібник у системі засобів навчання. Прості (наочні) засоби та аудіозасоби (слухові). Екранні засоби навчання. Роль і місце навчального кіно, телебачення. Стратегія комплексного використання аудіовізуальних засобів навчання. Паспортизація навчальних кабінетів. Дидактичне програмування та комп'ютерні програми.

Питання для самоконтролю

1. На основі змісту освіти та її цілей, відповідно до стратегії підготовки до проведення навчального заняття, обґрунтуйте логіку використання засобів навчання.
2. Розкрийте проблему класифікації засобів навчання.
3. Що нового у зміст та форми навчання вносять аудіовізуальні навчальні засоби?
4. Розкрийте сутність стратегії комплексного використання аудіовізуальних засобів.
5. У чому сутність дидактичного програмування?

Література: основна [29; 37; 40];
додаткова [48; 56; 58]

Тема 15. Методи навчального процесу

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності».

Зверніть увагу на сутність, функції, структуру методів навчання. Основні проблеми їх класифікації. Дайте характеристику словесних, наочних і практичних методів навчання. Розкрийте зміст: репродуктивних та проблемно-пошукових

методів; стимуляційно-мотиваційних та сугестивних методів; релаксопедичного методу. Обґрунтуйте стратегію вибору методів навчання.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність, структуру, функції методів навчання.
2. У чому проблема класифікації методів навчання?
3. Дайте характеристику методів навчання з точки зору оптимізації навчально-пізнавальної діяльності.
4. Як розуміти релаксопедичний та сугестопедичний метод навчання?

Література: основна [12; 23; 29];
додаткова [48; 56; 61]

Тема 16. Форми організації контролю знань та особливості їх застосування

Завдання:

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Змодельуйте структурний зміст документів контролю.
3. Підготуйте виступ на семінарі «Сучасні вимоги до діагностики навчання»

У процесі опрацювання рекомендованої літератури бажано звернути увагу на: 1) визначення специфіки контролю знань з точки зору вимог Болонської Угоди, тобто в умовах входження України в Європейський освітянський простір; 2) наукові підходи до парадигм суттєвого та змістового аспектів рішення проблем організації та методики контролю знань; 3) організацію поточного та підсумкового контролю знань; 4) організаційну технологію контролю у формі науково-дослідної роботи студента.

Питання для самоконтролю

1. Що таке діагностика успішності?
2. Критерії і норми оцінювання знань.
3. Поточна перевірка у процесі вузівського навчання.
4. Тематична перевірка знань: сутність, зміст, специфіка, форми.
5. Самоперевірка у системі методів діагностики навчання.

Література: основна [23; 29; 37];
додаткова [43; 45; 56]

Змістовий модуль III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості

Тема 17. Процес виховання

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до обговорення проблемних питань семінару.
3. Підготуйте реферат на тему: «Актуальні проблеми сучасного виховного процесу».

У процесі самостійної роботи зверніть увагу на: науково-методологічні підходи до визначення та специфіку виховного процесу, його відмінність від навчання; діалектику та рушійні сили процесу з точки зору когнітивної та емоційно-вольової сфер особистості вихованця; особистість вихователя як важливого суб'єктивного фактора виховання; систему і структуру виховного процесу; основні напрями його змісту; виховання і самовиховання; виховний ідеал у системі виховної роботи з молоддю.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність процесу виховання.
2. Поясніть вплив виховання на розвиток особистості вихованця як складно організованої нестабільної системи.
3. Які зовнішні та внутрішні суперечності становлять рушійні сили процесу виховання?
4. Обґрунтуйте самовиховання як вищу форму розвитку особистості.

Література: основна [23; 29; 40];
додаткова [7; 44; 47]

Тема 18. Закономірності та принципи виховання

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Змодельуйте схему, яка відображає зв'язок закономірностей і принципів навчання.
3. Підготуйте тези для доповіді: «Актуальні проблеми формування сучасних принципів виховання».

Розглядаючи питання самостійної роботи, бажано усвідомити різноманіття поглядів науковців на суттєвий та змістовий аспекти закономірностей та принципів виховання. Проблеми закономірностей і принципів виховного процесу в дослідженнях науковців: історія і сучасність. Законодавчі та нормативні документи України про основні закономірності та принципи виховання молоді.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «закономірність» і «принцип» виховання.
2. Дайте характеристику основних закономірностей виховання.
3. Визначте основні джерела принципів виховання.
4. Які принципи впливають із концепції національного виховання?

Література: основна [3; 23; 29];
додаткова [5; 6; 48]

Тема 19. Теоретичні основи громадянського виховання в Україні

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.

2. Підготуйте конспект положень із законодавчих та нормативних документів про громадянське виховання в Україні.

3. Підготуйте тези виступу: «Актуальні проблеми громадянського виховання дітей і молоді».

При опрацюванні літератури бажано розглянути проблеми теми самостійної роботи різнобічно: аналіз наукових досліджень; вимоги законодавчих і нормативних документів; звичаї і традиції українців у цьому аспекті; національне і загальнолюдське тощо. Усвідомити, що громадянське виховання – це цілеспрямований процес формування свідомого, з розвиненими загальнолюдськими якостями громадянина України. Даний процес має свої специфічні цілі, зміст і форми. У процесі громадянського виховання цілеспрямовано формуються специфічні якості особистості.

Питання для самоконтролю

1. Що лежить в основі поняття «виховати громадянина»?
2. Основні завдання громадянського виховання у навчальному закладі.
3. Яким чином здійснюється громадянське виховання у процесі навчання?
4. Який зміст передбачає процес громадянського виховання?

Література: основна [7; 23; 29];
додаткова [41; 48; 52]

Тема 20. Морально-естетичне виховання: сутність, зміст

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте реферат на тему: «Морально-естетична культура особистості фахівця».
3. Визначте процент конкретних заходів морально-естетичного виховання на загальному плані свого навчального закладу на рік.

Розгляд питань морально-естетичного виховання бажано розпочати з визначення сутності процесу морально-естетичного виховання як загалом, так і в навчально-виховних закладах. Осмислення його завдань та структурних елементів (морально-естетичної свідомості, самосвідомості та діяльності); змісту, шляхів і засобів; актуальних морально-естетичних проблем (мораль і соціальна диференціація суспільства; мораль і національні відносини; загальнолюдська та особистісна естетика і мораль; морально-естетичні аспекти глобальних проблем сучасної цивілізації; морально-естетична культура спілкування та етикет; формування морально-естетичної культури особистості та ін.).

Питання для самоконтролю

1. Як розуміти поняття «морально-естетичне виховання»?
2. Які особистісні якості формуються у процесі морально-естетичного виховання?
3. Які зовнішні та внутрішні фактори впливають на ефективність формування морально-естетичних якостей особистості?

4. Основні шляхи морально-естетичного виховання молоді.

Література: основна [14; 29; 37];
додаткова [42; 47; 56]

Тема 21. Основи педагогічного процесу трудового та екологічного виховання молоді

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте дискусійні питання з проблем сучасного трудового виховання.
3. Підготуйте тези виступу на тему: «Екологічне виховання – дань моді, чи нагальна необхідність?».

У педагогічному процесі навчального закладу чільне місце займають проблеми трудового й екологічного виховання. Майбутнім спеціалістам важливо знати сутність цього процесу, основний зміст, форми і методи. Бажано звернути увагу на положення законодавчих і нормативних документів, які визначають завдання трудового й екологічного виховання. Осмислення наукових знань про взаємозалежність життя природи і людини, нормативних основ її господарської діяльності та поведінки в природі, формування готовності до захисту природного середовища свого існування.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте складові змісту трудового й екологічного виховання.
2. У чому полягає особистісна спрямованість трудового й екологічного виховання?
3. Сформуйте своє бачення сучасного формування працелюбства особистості, її екологічної культури в процесі навчання.
4. Визначте роль і місце батьків, суспільних організацій у трудовому і екологічному вихованні молоді.

Література: основна [3; 29; 40];
додаткова [47; 49; 56]

Тема 22. Загальні методи виховання

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйте конспект про методи виховання української народної педагогіки.
3. Підготуйте реферат на тему: «Методи стимулювання діяльності пф поведінки особистості».

Розгляд питань самостійної роботи передбачає визначення сутності методу виховання, психолого-педагогічних основ його структури, проблем класифікації. Важливе місце у педагогічній навчальній літературі та практичній виховній діяльності освітянських закладів займає класифікація методів з точки зору оптимізації виховного процесу. Бажано її осмислити й усвідомити. Це групи методів: організації

діяльності суб'єктів виховного процесу; методи формування свідомості особистості; методи стимулювання діяльності та поведінки; методи самовиховання; методи контролю за діяльністю і поведінкою.

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте на конкретних прикладах взаємозумовленість різних методів виховання.
2. Розкрийте методи виховання та самовиховання як цілісну систему, яка у поєднанні компонентів створює системну (смерджентну) властивість.
3. Врахування яких вихідних положень потребує стратегіальна життєорганізація особистості?
4. Проаналізуйте методи виховання, спрямовані на засвоєння вихованцем вічних цінностей.

Література: основна [23; 28; 29];
додаткова [44; 47; 49]

Тема 23. Організаційні форми виховної роботи

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Театралізація як ефективний засіб сучасних виховних форм».

У процесі опрацювання рекомендованої літератури бажано звернути увагу на: різні підходи до визначення виховних форм; сутність, зміст різноманітних форм виховного процесу за відповідними критеріями (кількість учасників, місце проведення, складність організації, цілеспрямованість, засоби виразу); технологію підготовки і проведення; комплексний підхід; систему творчих виховних справ.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає системний характер форм виховного процесу?
2. За якими критеріями і як розрізняють виховні форми?
3. Що розуміється під комплексним характером підготовки і проведення форм виховного процесу?
4. Що таке виховна справа?

Література: основна [23; 29; 40];
додаткова [49; 52; 56]

Тема 24. Колектив і особистість у виховному процесі

Завдання

1. Опрацюйте рекомендовану літературу.
2. Підготуйтеся до виступу на семінарі.
3. Підготуйте реферат на тему: «Ідеї А. С. Макаренка про виховання в колективі і через колектив».

На початку опрацювання питань самостійної роботи бажано усвідомити дві точки зору на колектив: 1) колектив має важливу роль у розвитку і формуванні особистості; 2) колектив відіграє негативну роль: подавляє особистість, не дає простір для саморозвитку тощо. Осмислити психолого-педагогічні аспекти дефініції колективу, його прикмет, етапів та принципів розвитку, специфіки формування та діяльності, виховної ефективності; взаємодії на рівні колектив-особистість і навпаки, проблемних виховних ситуацій у трудовому колективі тощо.

Питання для самоконтролю

3. Визначте функції, структуру та ознаки колективу.
4. Які основні етапи виділяються у розвитку колективу?
5. Якими причинами зумовлені взаємини особистості та колективу?
6. Що таке педагогічне управління колективом?

Література: основна [14; 23; 29];
додаткова [13; 54; 63]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Важливою складовою підготовки магістра є діагностика його самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Головними *компонентами* контролю є: перевірка (виявлення рівня знань, умінь та навичок); оцінка (вимірювання на основі відповідних критеріїв рівня знань, умінь та навичок); облік (фіксування результатів на відповідних носіях). Діагностика навчання передбачає відповідні *принципи*: індивідуального характеру, систематичності, тематичності, єдності вимог, об'єктивності, всебічності тощо.

За допомогою самостійного контролю знань вирішуються наступні **завдання**: виявлення готовності особистості до сприймання, усвідомлення і засвоєння загальноосвітніх і спеціальних знань; отримання інформації про характер самостійної роботи у процесі аудиторного та позааудиторного навчання; визначення ефективності організаційної технології учіння; виявлення правильності обсягу і глибини особистісного засвоєння знань, умінь та навичок. Міжсесійний контроль за самостійною роботою студентів із дисципліни Методика середньої освіти («Шкільна педагогіка»)» включає поточний модульний контроль за бально-рейтинговою системою. Підсумковий контроль – **залік**. Питання на залік додаються у загальному плані як «Контрольні питання».

У процесі вивчення курсу студенти заочної форми навчання пишуть реферати, денної – реферати. Основні вимоги до їх виконання:

- повнота та об'єктивність інформації про досліджувані явища;
- повнота відображення основних компонентів її змісту;
- доступність сприймання тексту як за змістом, так і за логікою визначення основних проблем;
- доступність мови викладу;
- авторське ставлення, особиста точка зору на питання роботи.

Структура контрольної роботи: перша сторінка (див. зразок вузу); зміст (вступ, 1–3 питання, висновки, літературні джерела: 10–12; додатки за необхідністю).

Технологічні етапи організації та методика підготовки роботи: визначення теми та змісту; аналіз одержаної інформації (грунтовне, всебічне та глибоке вивчення фактів, положень та висновків з проблеми; теоретична та аналітико-синтетична обробка дослідження); оформлення роботи (загальні та вузівські вимоги, обсяг – 0,5 друк. арк.). Студенти заочної форми навчання, за вказівкою викладача, можуть виконувати контрольні роботи у двох видах: або ґрунтовне теоретичне дослідження зі спіранням на практику, або практично-теоретичне виконання роботи за варіантам. Номер контрольної роботи за загальною технологією дослідження студент отримує за номером свого прізвища в журналі, або заліковій відомості.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Основні тенденції розвитку сучасної педагогічної науки.
2. Методологія і методи педагогічних досліджень.
3. Західноєвропейська педагогічна наука в період доби Просвітництва.
4. Педагогічні погляди К. Д. Ушинського.
5. Спеціаліст-менеджер як суб'єкт педагогічної діяльності.
6. Сучасна народна освіта в Україні.
7. Європейський вибір розвитку вищої освіти в Україні.
8. Проблеми цілісного педагогічного процесу.
9. Сучасні методологічні закономірності дидактики.
10. Основні методологічні категорії дидактики.
11. Україна і Болонський процес.
12. Основні зарубіжні дидактичні концепції.
13. Організаційна технологія навчання у вузах країн Західної Європи.
14. Дидактичні основи сучасної вищої освіти у США.
15. Структура вузівського навчального процесу.
16. Лекція – основна форма організації навчання у вузі.
17. Семінар у системі вузівських форм навчання.
18. Тезаурус дидактичних методів та засобів процесу навчання.
19. Методи організації і самоорганізації процесу навчання.
20. Форми організації контролю знань і особливості їх застосування.
21. Актуальні проблеми сучасного виховного процесу.
22. Взаємозв'язок закономірностей і принципів виховання.
23. Сутність, зміст громадянського виховання.
24. Морально-естетична культура особистості фахівця.
25. Екологічне виховання як актуальна проблема сьогодення.
26. Виховна справа як система.
27. Театралізація як ефективний засіб сучасних виховних форм.
28. Методи стимулювання діяльності і поведінки особистості.
29. Ідеї А. С. Макаренка про виховання у колективі і через колектив.
30. Виховні засади трудового колективу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Схарактеризуйте педагогіку як науку.
2. Система педагогічних наук.
3. Методи науково-педагогічного дослідження.

4. Основні педагогічні ідеї Я. А. Коменського.
5. Основні сучасні зарубіжні педагогічні теорії і концепції.
6. Основні здобутки шкільництва Київської Русі.
7. Дайте загальну характеристику діяльності Братських шкіл.
8. Розвиток теорії педагогіки в роботах К. Д. Ушинського.
9. Педагогічні погляди І. Франка та Л. Українки.
10. Ідеї розбудови національної школи С. Русової, І. Огієнко, Г. Ващенко.
11. Педагогічні ідеї А. С. Макаренка.
12. Основний зміст педагогічної системи В. О. Сухомлинського.
13. Сучасні вітчизняні інноваційні навчально-виховні заклади. МАУП у системі української вищої освіти.
14. Основний зміст, завдання організаційної освітньої системи в Україні.
15. Законодавчі та нормативні документи про принципи організації народної освіти в Україні.
16. Основні положення Закону України «Про освіту».
17. Зміст Закону України «Про вищу освіту».
18. Головні положення Концепції Державної програми розвитку освіти в Україні на 2006-2010 роки.
19. Цілісний педагогічний процес як система.
20. Закономірності цілісного педагогічного процесу.
21. Загальні закономірності розвитку людської особистості.
22. Місце та роль виховання і навчання у розвитку особистості.
23. Роль об'єктивних і суб'єктивних факторів у розвитку та формуванні особистості.
24. Актуальні проблеми розвитку особистості у сучасному інформаційному суспільстві.
25. Мета виховання як соціально-педагогічна проблема.
26. Зародження та розвиток ідеї про всебічний розвиток особистості.
27. Законодавчі та нормативні документи про мету виховання молоді.
28. Менеджер цілісного педагогічного процесу.
29. Порівняльна педагогіка: сутність, зміст, проблеми.
30. Єдність, специфіка навчання у державах Західної Європи, США і Японії.
31. Загальна характеристика Болонської декларації.
32. Сутність, зміст основних функцій дидактики.
33. Основний зміст взаємозв'язку основних категорій дидактики.
34. Об'єкт, предмет дослідження дидактики.
35. Науково-методологічні основи змісту освіти.
36. Основний зміст взаємозв'язку і взаємозумовленості у діяльності суб'єктів процесу навчання.
37. Психолого-педагогічні основи рушійної сили навчального процесу.
38. Основні етапи пізнавальної діяльності у процесі навчання.
39. Дайте характеристику компонентів процесу навчання.
40. Закономірності та принципи процесу навчання.
41. Схарактеризуйте основні групи цілей навчання.
42. Розкрийте сутність таксономії Блума.
43. Обґрунтуйте місце і роль стимуляційно-мотиваційного компонента у процесі навчання.
44. Класифікуйте мотиви навчання.

45. Сучасні види навчання у вузі та трудовому колективі.
46. Модульно-рейтингова система навчання.
47. Основні організаційні форми навчального процесу.
48. Сучасні інноваційні форми навчання?
49. Наукові основи сутності, змісту засобів навчання.
50. Сучасна класифікація засобів навчання.
51. Аудіовізуальні навчальні засоби.
52. Сутність, зміст дидактичного програмування.
53. Словесні методи навчання.
54. Методи навчання за рівнем напруженості пізнавальної діяльності.
55. Методи навчання за логікою передачі та сприймання навчальної інформації.
56. Методи стимулювання інтересу до навчання.
57. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні.
58. Бінарні методи навчання.
59. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.
60. Діагностика успішності: сутність, зміст.
61. Розкрийте сутність процесу виховання.
62. Поясніть вплив виховання на розвиток особистості вихованця як складноорганізованої нестабільної системи.
63. Які зовнішні та внутрішні суперечності становлять рушійні сили процесу виховання?
64. Обґрунтуйте самовиховання як вищу форму розвитку особистості.
65. Розкрийте сутність поняття «закономірність» і «принцип» виховання.
66. Дайте характеристику основних закономірностей виховання.
67. Визначте основні джерела принципів виховання.
68. Основний зміст принципів національного виховання.
69. Основні завдання громадянського виховання у навчальному закладі.
70. Розумове виховання у навчальних закладах освіти.
71. Зміст, завдання морального виховання.
72. Як розуміти поняття «морально-естетичне виховання»?
73. Які особистісні якості формуються у процесі морально-естетичного виховання?
74. Які зовнішні та внутрішні фактори впливають на ефективність формування морально-естетичних якостей особистості?
75. Основні шляхи морально-естетичного виховання молоді.
76. Розкрийте складові змісту трудового і екологічного виховання.
77. У чому полягає особистісна спрямованість трудового і екологічного виховання?
78. Сформуйте своє бачення сучасного формування працелюбства особистості, її екологічної культури в процесі навчання.
79. Визначте роль і місце батьків, суспільних організацій у трудовому і екологічному вихованні молоді.
80. Сутність, зміст, класифікація методів процесу виховання.
81. Розкрийте методи виховання та самовиховання як цілісну систему.
82. Методи організації діяльності та формування позитивного досвіду.
83. Методи формування свідомості особистості.
84. Методи стимулювання діяльності та поведінки.
85. Комплексний характер підготовки і проведення виховної форми.
86. Виховна справа: сутність, зміст.

87. Визначте функції, структуру та ознаки колективу.
88. Основні етапи формування і розвитку колективу.
89. Якими причинами зумовлені взаємини особистості та колективу?
90. Педагогічне управління колективом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України «Про освіту» // Голос України. – 1996. – 25 квіт.
2. Закон України «Про вищу освіту». – Харків, 2002.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) // Освіта. – 1993. – № 44–46.
4. Законодавство України про освіту. – К., 2002.
5. Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. – К., 2003.
6. Збірник нормативних актів України щодо організації заочного навчання у вищих навчальних закладах України. – К., 2002.
7. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовт.
8. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65 // Я. Я. Болюбаш. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К., 1997.
9. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. – К., 2002.
10. Бандурка О. Основи психології і педагогіки. – Харків, 2003.
11. Бех І. Д. Виховання особистості. – К., 2003.
12. Боднар В. І. Дидактика. – К., 2005.
13. Вікова та педагогічна психологія. – К., 2007.
14. Волкова Н. П. Педагогіка. – К., 2003.
15. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація. – К., 2006.
16. Гронлунд Н. Е. Оцінювання студентської успішності. – К., 2005.
17. Євтух М. Б. Нові технології навчання. – К., 2003.
18. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. – К., 2004.
19. Кремень В. Освіта і наука України – інноваційні аспекти: стратегія, реалізація, результати. – К., 2005.
20. Кузьминський А. І. Педагогіка. – К., 2003.
21. Левківський М. В. Історія педагогіки. – К., 2003.
22. Малафійк І. В. Дидактика. – К., 2003.
23. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. – К., 2007.
24. Найдьонов І. М. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Основи психології і педагогіки»: навч. посіб. – К., 2005.
25. Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І. Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: навч. посіб. – 2-ге вид. – К., 2005.
26. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України. – К., 2006.
27. Паламарчук В. Ф. Як виростити інтелектуала. – Тернопіль, 2000.
28. Пальчевський С. С. Сугестопедагогіка: новітні освітні технології. – К., 2005.
29. Пальчевський С. С. Педагогіка. – К., 2007.
30. Педагогіка. – К., 2006.
31. Педагогіка в запитаннях і відповідях. – К., 2006.
32. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. – К., 2007.

33. Педагогіка: хрестоматія. – К., 2003.
34. Самаріна С. Нові технології навчання. – К., 2004.
35. Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес. – К., 2006.
36. Теоретичні основи педагогіки. – Дрогобич, 2001.
37. Фіцула М. М. Педагогіка. – К., 2007.
38. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К., 2003.
39. Чалий О. В. Синергетичні принципи освіти. – К., 2000.
40. Ягунов В. В. Педагогіка. – К., 2002.

Додаткова

41. Алексєєва О. В. Формування громадянської позиції сучасної молоді // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3.
42. Анциферова Л. И. Гуманистически-экзистенциальный подход к мудрости: способы постижения истинного «Я» и призвание человека // Психол. журн. – 2005. – № 3.
43. Байденко В. И. Болонский процесс: структурная реформа высшей школы. – М., 2002.
44. Бех І. Д. Духовний розвиток особистості: поступ у незвідене «Я» в особистісному бутті людини // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3.
45. Болонський процес: Модернізація системи вищої освіти України: Матеріали VI міжнар. наук. конф. – К.: МАУП, 2006.
46. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. – К., 1997.
47. Бондар Л. С. Педагогічна культура вчителя як основа його професійної компетентності у творчій спадщині В. О. Сухомлинського // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3.
48. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача. – К., 2007.
49. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. – К., 2006.
50. Головатий Н. Ф. Учись учиться. – К.: МАУП, 2000.
51. Головатий М. Ф. Європейська й українська освіта – де точки єднання? // Персонал. – 2004. – № 3.
52. Євтух М. Б. Проблеми освіти. – К., 2003.
53. Корсак К. В. Світова вища освіта. – К., 1997.
54. Корсак К. В. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: Інтегрально-філософський аналіз. – К., 2005.
55. Кремень В. Г. Якісна освіта в контексті загальноцивілізовних змін. // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1.
56. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків, 2002.
57. Ляшенко О. І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1.
58. Найдьонов І. М. Дидактичний матеріал до практичних занять з педагогіки: навч. посіб. – Вінниця, 1995.
59. Найдьонов І. М. Болонський процес: культурологічні парадигми // Освіта і управління. – 2004. – № 2.
60. Найдьонов І. М. Європейський вибір української вищої освіти // Персонал. – 2005. – № 2.
61. Проблеми освіти. – К., 2006.

62. Щёкин Г. В. Основы кадрового менеджмента: учебник. – 3-е изд. перераб. и доп. – К.: МАУП, 2003.
63. Щокін Р. Г. Соціально-економічний розвиток // Персонал. – 2004. – № 2.